NÂNG CAO HIỆU QUẢ ÁP DỤNG PHÁP LUẬT VỀ MIỄN TRÁCH NHIỆM HÌNH SỰ ĐỐI VỚI BỊ CAN CỦA CƠ QUAN CẢNH SÁT ĐIỀU TRA

LÊ TRỌNG AN
Khoa Luật, Học viện Cảnh sát nhân dân

Nhận bài ngày 29/4/2025. Sửa chữa xong 05/5/2025. Duyệt đăng 09/5/2025.

Abstract

The application of the law on criminal liability exemption for defendants by the investigative police agency involves the state's decision not to hold offenders criminally responsible for the crimes they have committed. In practice, the application of this regulation has been inconsistent, lacking uniformity, and facing various challenges and obstacles. This article focuses on analyzing the stages of applying these legal provisions and offers several recommendations to improve their effectiveness.

Keywords: *Stages of applying the law, exemption from criminal liability, defendants, investigative police agency.*

1. Đặt vấn đề

Áp dụng pháp luật (ADPL) về miễn trách nhiệm hình sự (TNHS) đối với bị can của Cơ quan Cảnh sát điều tra (CQCSĐT) là hoạt động của CQCSĐT nhằm cá biệt hóa quy định của pháp luật vào từng trường hợp cụ thể làm phát sinh hậu quả pháp lý hoặc chấm dứt hậu quả pháp lý đối với người phạm tội. Vì vậy, đối với CQCSĐT chủ thể được trao quyền lực nhà nước áp dụng pháp luật (ADPL) cần phải tuân thủ trình tự, thủ tục luật định khi ADPL về miễn TNHS đối với bị can, bảo đảm chính xác, khách quan, công tâm, đúng người, đúng mục đích. ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT chỉ áp dụng đối với người đã bị truy cứu trách nhiệm hình sự bằng một quyết định của CQCSĐT. Như vậy, ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT phải được thực hiện theo trình tự, thủ tục luật định và chỉ áp dụng đối với người đã có TNHS bằng các quyết định khi đã khởi tố vụ án hình sự và khởi tố bị can. Các giai đoạn ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT "Là một hoạt động thực tiễn của CQCSĐT trong phạm vi quyền hạn của mình, trên cơ sở xác định các điều kiện, căn cứ quy định của pháp luật hình sự, phân tích, đánh giá và lựa chọn quy phạm pháp luật hình sự để quyết định đình chỉ điều tra vụ án hình sự và ban hành quyết định miến TNHS với bị can".

Trong thời gian quan mặc dù tình hình tội phạm được kiềm chế nhưng có chiều hướng gia tăng và diễn biến phức tạp trên địa bàn toàn quốc, trình bày tại "Báo cáo công tác phòng, chống tội phạm và vi phạm pháp luật năm 2024, Đại tướng, Bộ trưởng Bộ Công an Lương Tam Quang cho biết, tình hình tội phạm về trật tự xã hội tiếp tục diễn biến phức tạp, số vụ phạm tội tăng 12,53% so với cùng kỳ năm trước" [1]. Trong đó, theo "Thống kê địa bàn toàn quốc tổng số bị can được miễn TNHS ba năm gần đây, năm 2022 là 360 bị can, năm 2023 là 336 bị can, năm 2024 là 306 bị can" [2]. Mặc dù số vụ phạm pháp hình sự có xu hướng gia tăng nhưng tổng số bị can được miễn TNHS lại giảm theo từng năm, điều này nguyên nhân khách quan là do hệ thống pháp luật về miễn TNHS chưa hoàn thiện, thiếu các văn bản hướng dẫn thi hành. Nguyên nhân chủ quan là có lúc, có nơi, Điều tra viên, Phó Thủ trưởng, Thủ trưởng CQCSĐT còn chưa nhận thức đúng vị trí, vai trò của miễn TNHS theo nguyên tắc có lợi cho bị can.

Email: an.hvcsnd@gmail.com

2. Các giai đoạn áp dụng pháp luật về miễn trách nhiệm hình sự đối với bị can của Cơ quan Cảnh sát điều tra

Các giai đoạn của ADPL "Là một quá trình phức tạp với sự tham gia phối hợp của nhiều cơ quan, tổ chức, cá nhân, để áp dụng một cách chính xác và hiệu quả" [3, tr. 476]. ADPL là một trong bốn hình thức của thực hiện pháp luật. Vì vậy, ADPL về miễn TNHS đối với bị can của Cơ quan Cảnh sát điều tra cũng được phân chia thành bốn giai đoạn sau:

2.1. Giai đoạn phân tích, đánh giá các tình tiết của vụ án hình sự đã xảy ra cần áp dụng pháp luật về miễn trách nhiệm hình sự đối với bị can của Cơ quan Cảnh sát điều tra

Trong giai đoạn này chủ thể ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT là những người có chức danh tư pháp như: Thủ trưởng, Phó thủ trưởng, Điều tra viên những người có thẩm quyền trong giải quyết vụ án hình sự phải phân tích, đánh giá xác định sự thật khách quan của vụ án hình sự một cách toàn diện các tài liệu, chứng cứ làm căn cứ miễn TNHS. Ví dụ, như Thủ trưởng CQCSĐT trong phạm vi quyền hạn của mình ADPL hình sự miễn TNHS cho bị can, phải dựa vào các tài liệu, chứng cứ, tình tiết tăng nặng, giảm nhẹ TNHS...có trong hồ sơ vụ án hình sự, có đủ các điều kiện được miễn TNHS hay không, điều đó cần phải đối chiếu một cách rất tỉ mỉ và cẩn trọng tài liệu, chứng cứ, các điều kiện trong hồ sợ của vụ án hình sự tránh áp dụng áp dụng tràn lan hoặc không áp dụng các quy định của pháp luật miễn TNHS cho cho bị can.

Việc thu thập và đánh giá chứng cứ là một trong những thách thức lớn nhất trong giai đoạn điều tra vụ án hình sự. Tính phức tạp của sự kiện, sự việc không đầy đủ hoặc mâu thuẫn của thông tin và ảnh hưởng của yếu tố chủ quan đều góp phần làm cho việc xác định sự thật khách quan trở nên khó khăn hơn. Các nhân chứng có thể đưa ra lời khai khác nhau hoặc có những thông tin bị thiếu sót hoặc bị che giấu CQCSĐT phải phân tích và đánh giá độ tin cậy của từng lời khai, tìm ra những điểm chung và điểm khác biệt và xác định lời khai nào phản ánh đúng sự thật khách quan. Trong nhiều trường hợp không có chứng cứ trực tiếp về hành vi phạm tội CQCSĐT phải dựa vào các chứng cứ gián tiếp và việc suy luận từ các chứng cứ này đòi hỏi sự cẩn trọng và khách quan đảm bảo ba thuộc tính của chứng cứ là tính khách quan, tính liên quan và tính hợp pháp. Hoạt động thu thập, phân tích và đánh giá chứng cứ điện tử đòi hỏi CQCSĐT phải có kiến thức chuyên môn sâu cũng như sử dụng các biện pháp nghiệp vụ và công cụ chuyên dụng để đảm bảo tính xác thực và tính pháp lý của chứng cứ. Việc xác định động cơ, mục đích phạm tội của người phạm tội, những yếu tố thuộc về mặt chủ quan của tội phạm thường gặp nhiều trở ngại do tính chất phức tạp và khó chứng minh. Để làm sáng tỏ các yếu tố này CQCSĐT cần phải thu thập và phân tích kỹ lưỡng các chứng cứ vật chất, tài liệu liên quan, kết hợp hành vi khách quan, từ đó áp dụng các biện pháp nghiệp vụ phù hợp để đấu tranh.

2.2. Giai đoạn lựa chọn quy phạm pháp luật hình sự, tố tụng hình sự và các văn bản pháp luật có liên quan phù hợp để áp dụng pháp luật về miễn trách nhiệm hình sự đối với bị can của Cơ quan Cảnh sát điều tra

ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT chỉ có ở quy phạm pháp luật hình sự mà không xuất hiện ở các quy phạm pháp luật khác. Điều đó có nghĩa đối tượng bị áp dụng phải là bị can chứ không thể là người thực hiện hành vi nguy hiểm cho xã hội chưa bị khởi tố bị can. Khi đã xác định được quy phạm pháp luật phù hợp áp dụng, nếu đó là quan hệ hình sự thì cần phải tìm các văn bản pháp luật chuyên ngành, văn bản dưới luật hướng dẫn áp dụng vào trừng trường hợp cụ thể, nếu chưa có văn bản hướng dẫn hoặc văn bản đã hết hiệu lực thi hành thì chủ thể áp dụng cần phải vận dụng các văn bản pháp luật hình sự đang có hiệu lực thi hành một các linh hoạt và sáng tạo. Trong đó văn bản pháp luật quan trọng nhất đó là Bộ luật Hình sự năm 2015, sửa đổi, bổ sung năm 2017 (BLHS năm 2015).

Luật hình sự có mối quan hệ rất gần gũi với Luật Hành chính, Luật Dân sự...vì vậy, chủ thể tiến hành ADPL về miễn TNHS là những người trong CQCSĐT được Nhà nước trao quyền lựa chọn quy phạm pháp luật phù hợp để áp dụng tránh nhầm lẫn không đáng có. Việc lựa chọn quy phạm pháp luật là một khâu rất quan trọng, đòi hỏi CQCSĐT phải nhạy bén, có kiến thức pháp lý chuyên sâu, bảo đảm tính thống nhất trong quy

phạm pháp luật, tránh tình trạng mỗi nơi áp dụng một kiểu, dẫn đến bất bình đẳng trong quá trình ADPL về miễn TNHS đối với bị can sẽ xâm phạm đến quyền con người, quyền của bị can; bảo đảm được tính hiệu quả trong quá trình giải quyết vụ án hình sự một cách nhanh chóng, kịp thời, tiết kiệm được thời gian và công sức, giảm được chi phí trong hoạt động thực thi pháp luật hình sự; đặc biệt lựa chọn quy phạm pháp luật có hiệu lực cao nhất, phù hợp với vụ án và đối tượng cần áp dụng, xem xét đến hiệu lực của pháp luật và chú ý hiệu lực hồi tố trong tố tụng hình sự theo nguyên tắc có lợi cho bị can.

Thực tiễn, pháp luật Việt Nam vẫn còn một số quy định thiếu thống nhất và giao thoa giữa các lĩnh đòi hỏi người ADPL phải có kiến thức sâu rộng để xác định chính xác quy phạm pháp luật nào nên được áp dụng. Trong nhiều trường hợp, một hành vi có thể đồng thời vi phạm quy định của cả Luật Hình sự và Luật Hành chính hoặc có liên quan đến các quan hệ dân sự. Việc phân định rõ ràng giữa các lĩnh vực này không chỉ đòi hỏi sự am hiểu về lý luận pháp luật mà còn yêu cầu kinh nghiệm thực tiễn và khả năng đánh giá tình huống cụ thể một cách khách quan. Sự mơ hồ trong việc phân định này có thể dẫn đến việc áp dụng sai quy phạm pháp luật, gây ra hậu quả pháp lý nghiêm trọng và ảnh hưởng đến quyền lợi của các bên liên quan.

Chủ thể ADPL về miễn TNHS đối với bị can là CQCSĐT phải khách quan và công tâm, loại bỏ hoàn toàn các yếu tố chủ quan, định kiến cá nhân hoặc ảnh hưởng từ bên ngoài. Tuy nhiên, thực tế đạt được sự khách quan tuyệt đối là rất khó khăn như: áp lực từ dư luận, sự can thiệp từ các bên liên quan hoặc thậm chí là sự mệt mỏi và áp lực công việc có thể ảnh hưởng đến quyết định của chủ thể ADPL.

2.3. Giai đoạn ban hành văn bản áp dụng pháp luật về miễn trách nhiệm hình sự đối với bị can của Cơ quan Cảnh sát điều tra

Ban hành văn bản ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT được xác định là giai đoạn quan trọng nhất, bởi đây không chỉ là giai đoạn then chốt quyết định tính hiệu quả, hiệu lực của toàn bộ quá trình tố tụng của CQCSĐT được thể hiện ở một số tiêu chí như: là giai đoạn bản lề, từ quá trình phân tích, đánh giá hành vi vi phạm pháp luật hình sự đến lựa chọn quy phạm pháp luật phù hợp, là quá trình phức tạp thể hiện tư duy trừu tượng và óc sáng tạo trong vận dụng quy phạm pháp luật phù hợp để ban hành văn bản pháp luật, ban hành đúng, khách quan sẽ bảo đảm tính hiệu quả của pháp luật, tác động tích cực đến quyền và nghĩa vụ của các bên liên quan, không xâm phạm đến quyền và lợi ích hợp pháp của bị can, uy tín của CQCSĐT, ảnh hưởng đến giai đoạn tiếp tiếp theo, nếu ban hành quyết định sai sẽ ảnh hưởng đến hiệu quả việc thi hành pháp luật. Như vậy, trong giai đoạn ban hành quyết định ADPL CQCSĐT cần phải chú ý đến một số yếu tố như: cơ sở pháp lý để ban hành, quyết định ADPL về miễn TNHS đối với bị can phải dự vào văn bản pháp lý cao nhất, bảo đảm tính hợp hiến và hợp pháp của văn bản pháp luật; bảo đảm tính khách quan, có nghĩa là quyết định ban hành phải dựa trên tài liệu, chứng cứ được thu thập theo đúng trình tự tố tụng hình sự; trình bày rõ ràng, dễ hiểu, logic, chặt chẽ phù hợp và thống nhất; bảo đảm kịp thời, nhanh chóng, theo nguyên tắc có lợi cho bị can; các văn bản ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT sẽ làm chấm dứt, thay đổi, phát sinh, quan hệ xã hội và làm thay đổi sinh mệnh chính trị của bị can nên cần phải nhanh chóng, kịp thời, chính xác.

Yêu cầu đảm bảo tính khách quan và hợp pháp trong việc ban hành văn bản ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT đặt ra một thách thức không nhỏ đòi hỏi CQCSĐT phải dựa trên cơ sở pháp lý cao nhất, tuân thủ Hiến pháp và các văn bản pháp luật hình sự, tố tụng hình sự. Tính khách quan yêu cầu quyết định phải dựa trên tài liệu, chứng cứ được thu thập theo đúng trình tự tố tụng hình sự, không bị ảnh hưởng bởi yếu tố chủ quan hoặc áp lực từ bên ngoài. Tính hợp pháp yêu cầu quyết định phải được trình bày rõ ràng, dễ hiểu, logic, chặt chẽ, phù hợp và thống nhất với quy định của pháp luật. Tuy nhiên, trong thực tiễn, việc đạt được sự cân bằng giữa các yêu cầu này là rất khó khăn. Áp lực thời gian, thiếu hụt nguồn lực và chuyên môn hoặc sự khác biệt trong nhận thức pháp luật có thể dẫn đến sai sót trong quá trình ban hành quyết định ra văn bản ADPL về miễn TNHS. Bên cạnh đó, tính kịp thời và hiệu quả trong việc ban hành văn bản ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT gặp nhiều vướng mắc. Các văn bản ADPL này có thể ảnh hưởng trực tiếp đến quyền và lợi ích của bị can. Do đó, CQCSĐT phải

đảm bảo ban hành quyết định một cách nhanh chóng, kịp thời để tránh gây ra những hậu quả không đáng có. Một vấn đề đáng chú ý trong giai đoạn này là tình trạng tâm lý của một bộ phận Điều tra viên, khi họ không đề xuất Thủ trưởng CQCSĐT đình chỉ điều tra vụ án hình sự và đình chỉ điều tra bị can do miễn TNHS. Nguyên nhân chủ yếu là lo ngại hồ sơ đình chỉ sẽ bị đưa vào diện kiểm tra, thanh tra, dẫn đến tâm lý e ngại không áp dụng các quy định của pháp luật hình sự liên quan đến việc đình chỉ điều tra vụ án hình sự do miễn TNHS. Điều này đã xâm phạm đến quyền lợi hợp pháp của bị can, làm giảm uy tín của CQCSĐT nói chung và không tuân thủ nguyên tắc nhân đạo của pháp luật hình sự Việt Nam.

2.4. Giai đoạn tổ chức thực hiện áp dụng pháp luật về miễn trách nhiệm hình sự đối với bị can của Cơ quan Cảnh sát điều tra

Đây là giai đoạn cuối cùng của ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT trong giai đoạn này CQCSĐT những người có thẩm quyền phải tổ chức thực hiện đúng, kịp thời sau khi ban hành quyết định ADPL về miễn TNHS đối với bị can. Trong quá trình tổ chức thực hiện ADPL, CQCSĐT phải tổ chức kiểm tra xem xét các cá nhân được giao quyền có thực hiện đúng, đủ, chính xác các quyết định trong văn bản ADPL. Có thể khẳng định tổ chức thực hiện ADPL về miễn TNHS đối với bị can là giai đoạn rất quan trọng là kết quả của ba giai đoạn trước, vì thế, quá trình tổ chức thực hiện ADPL chính là giai đoạn đưa các quy định của pháp luật hình sự vào đời sống xã hội, biến các quy định của pháp luật từ trên giấy thành hành động cụ thể buộc mọi người trong xã hội phải tuân thủ, thông qua tổ chức thực hiện ADPL về miễn TNHS đối với bị can, pháp luật mới phát huy được tác dụng, bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của bị can đối tượng bị áp dụng; tổ chức thực hiện ADPL đúng bảo đảm tính công bằng, nghiêm minh của pháp luật hình sự góp phần răn đe đối với người phạm tội, đồng thời cũng giáo dục họ có ý thức tuân thủ, chấp hành pháp luật, bên cạnh đó cũng góp phần phòng ngừa tội phạm, những kẻ khác đang có ý định phạm tội thấy đó mà từ bỏ ý định phạm tội; thông qua việc tổ chức thực hiện ADPL góp phần bảo đảm quyền và lợi ích hợp pháp của các khách thể bị tội phạm là bị can đã xâm phạm; từ việc tổ chức thực hiện ADPL nhà làm luật có thể đánh giá được hiệu lực của ADPL đã phù hợp hay chưa, từ đó kiến nghị, đề xuất, sửa đổi, bổ sung các văn bản pháp luật phù hợp với thực tiễn ADPL về miễn TNHS đối với bị can.

Trong giai đoạn tổ chức thực hiện ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT thực tiễn cho thấy tồn tại một số khó khăn, vướng mắc đáng chú ý. Trước hết, thiếu cơ chế giám sát hiệu quả, khi việc kiểm tra chủ yếu do chính CQCSĐT thực hiện dẫn đến nguy cơ thiếu khách quan và minh bạch. Tiếp theo, việc đảm bảo tính kịp thời gặp nhiều thách thức do quy trình thủ tục và khối lượng công việc của CQCSĐT. Song song với đó, thiếu hướng dẫn chi tiết quy trình thực hiện ADPL gây ra sự không thống nhất trong cách thực hiện giữa các địa phương. Hơn nữa, việc đánh giá hiệu quả ADPL gặp khó khăn do thiếu cơ chế thu thập và xử lý thông tin hiệu quả. Ngoài ra, áp lực từ dư luận và các bên liên quan có thể ảnh hưởng đến tính khách quan và công bằng trong quá trình tổ chức thực hiện ADPL. Cuối cùng, thiếu hụt nguồn lực và chuyên môn của Điều tra viên cũng là một vấn đề đáng lo ngại.

3. Một số khuyến nghị nâng cao hiệu quả áp dụng pháp luật về miễn trách nhiệm hình sự đối với bị can của Cơ quan Cảnh sát điều tra

Để giải quyết những khó khăn và vướng mắc trong các giai đoạn ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT cần có một hệ thống giải pháp toàn diện, đồng bộ, cụ thể:

- Tăng cường năng lực chuyên môn và đạo đức nghề nghiệp cho CQCSĐT thông qua các khóa đào tạo, bồi dưỡng chuyên sâu kỹ năng thu thập, đánh giá chứng cứ, đòi hỏi cơ quan CQCSĐT phải đảm bảo tính chính xác, khách quan và công tâm, tránh tâm lý chủ quan, kinh nghiệm, máy móc có thể dẫn đến sai lầm trong đánh giá chứng cứ, các căn cứ, điều kiện để miễn TNHS.

- Tăng cường cơ chế kiểm tra, giám sát trong ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT nhằm loại trừ sai sót do các yếu tố chủ quan, kinh nghiệm hoặc áp dụng máy móc, không vận dụng quy định của Luật Hình sự để miễn TNHS đối với bị can. Việc giám sát giúp đảm bảo rằng các quyết định pháp lý được đưa ra dựa trên cơ sở pháp lý vững chắc và tuân thủ đúng quy định của pháp luật. Nếu thiếu sự giám sát hiệu quả có thể dẫn đến việc áp dụng sai, gây ra hậu quả pháp lý nghiêm trọng và ảnh hưởng đến quyền lợi của bị

can. Việc lựa chọn đúng quy phạm pháp luật không chỉ đảm bảo tính thống nhất trong ADPL, tránh tình trạng mỗi nơi áp dụng một kiểu, đồng thời giúp giải quyết vụ án hình sự một cách nhanh chóng, kịp thời và hiệu quả, bảo vệ quyền con người, quyền của bị can. Hơn nữa, tăng cường sự phối hợp giữa CQCSĐT và Viện kiểm sát nhân dân, đảm bảo tính thống nhất trong việc ADPL và tuân thủ quy trình tố tụng.

- Để giải quyết những khó khăn, vướng mắc trong giai đoạn ban hành văn bản ADPL về miễn TNHS đối với bị can của CQCSĐT cần áp dụng các giải pháp sau: Trước tiên, tăng cường đào tạo chuyên sâu Luật Hình sự và Tố tụng hình sự cho CQCSĐT. Xây dựng quy trình làm việc chuẩn hóa, đảm bảo tuân thủ pháp luật trong quá trình ban hành văn bản ADPL. Đồng thời, quy định rõ ràng về thẩm quyền và trách nhiệm của từng cấp, từng địa phương trong việc ban hành văn bản ADPL, đảm bảo sự phân công, công việc hợp lý và trách nhiệm giải trình.

- Đối với Cơ quan Thanh tra trong Công an nhân dân cần tăng cường hoạt động thanh tra hành chính đối với các vụ án có bị can đủ điều kiện miễn TNHS nhưng không đình chỉ miễn TNHS đối với bị can và ngược lại các vụ án có bị can được đình chỉ miễn TNHS. Thực tiễn cho thấy CQCSĐT chủ yếu vận dụng các quy định của pháp luật miễn TNHS đối với bị can là Tội vi phạm quy định về tham gia giao thông đường bộ thuộc khoản 1, Điều 260 và áp dụng khoản 3, Điều 29, BLHS năm 2015 [4]. miễn TNHS đối với bị can, đây là trường hợp quy định về tính tiết "có thể miễn trách nhiệm hình sự" tình tiết định tính rất dễ vi phạm, có thể lạm dụng áp dụng hoặc không vận dụng quy định của luật hình sự để áp dụng miễn TNHS cho bị can. Vì vậy, chủ thể áp dụng của CQCSĐT cần đánh giá từng vụ án có bị can đủ điều kiện miễn TNHS cụ thể một cách thận trọng, khách quan, đảm bảo quyền và lợi ích hợp pháp cho bị can nhưng phải đúng quy định của pháp luật. Đồng thời tiến hành thanh tra đột xuất nếu phát hiện có dấu hiệu sai phạm hoặc khiếu kiện kéo dài.

- Đối với hoạt động kiểm tra của Cơ quan Cảnh sát điều tra là hoạt động kiểm tra của Văn phòng Cơ quan Cảnh sát điều tra - Bộ Công an (C01), Văn phòng Cơ quan Cảnh sát điều tra - Công an cấp tỉnh (PC01) về miễn TNHS đối với bị can thuộc CQCSĐT đây là hoạt động nghiệp của của CQCSĐT cấp trên đối với CQCSĐT cấp dưới, là hoạt động kiểm tra nội bộ hồ sơ tố tụng hình sự của CQCSĐT nhằm phát hiện sai phạm, đồng thời hướng dẫn nghiệp vụ của Cơ quan cấp trên đối với cơ quan điều tra cấp dưới phải được tiến hành thường xuyên liên tục, hiệu quả.

- Như phần đặt vấn đề đã trình bày trong một số năm gần đây số bị can được ADPL về miễn TNHS (nguyên tắc có lợi cho bị can) thuộc thẩm quyền của CQCSĐT lại giảm theo từng năm cụ thể: "Năm 2018 là 489 bị can nhưng đến năm 2024 là 306 bị can được miễn TNHS" [5]. Nguyên nhân khách quan là do hệ thống pháp luật về miễn TNHS chưa hoàn thiện và đầy đủ; nguyên nhân chủ quan, có lúc, có nơi Điều tra viên, Thủ trưởng CQCSĐT còn chưa nhận thức đúng vị trí, vai trò của việc miễn TNHS, bên cạnh đó do hoạt động thanh, kiểm tra trong của Công an nhân dân thường tập trung vào các vụ án: "đình chỉ điều tra vụ án hình sự; đình chỉ điều tra bị can" để thanh tra, kiểm tra. Chính điều đó lại khiến cán bộ làm công tác điều tra trong các vụ án có căn cứ miễn TNHS "không ADPL hình sự để miễn TNHS cho bị can", mặc dù bị can đáp ứng đủ điều kiện miễn TNHS. Để đảm bảo nguyên tắc công bằng, có lợi cho bị can, việc thanh tra, kiểm tra cần mở rộng diện thanh, kiểm tra bao quát cả những vụ án mà bị can đủ điều kiện được miễn THHS nhưng không được áp dụng miễn TNHS nhằm đảm bảo tốt nhất quyền lợi chính đáng của người bị can.

- Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức thành viên đóng vai trò quan trọng trong việc giám sát, phản biện hoạt động điều tra hình sự, các tổ chức này đại diện cho nhân dân, giám sát việc thực thi pháp luật, đảm bảo các hoạt động điều tra hình sự được tiến hành công khai, minh bạch, khách quan, đúng quy định của pháp luật. Đồng thời, các tổ chức này tiếp nhận, giải quyết các khiếu nại, tố cáo của bị can, công dân liên quan đến hoạt động điều tra hình sự, góp phần bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của thành viên tổ chức mình. Thông qua hoạt động giám sát của Mặt trận Tổ quốc và các tổ chức thành viên cũng giúp CQCSĐT phát hiện những sơ hở thiếu sót, để hoạt động miễn TNHS được tiến hành đúng quy định của pháp luật.

Xem tiếp trang 259